

Diuen que les costums mai es perden. Així doncs, com cada mes, vaig trucar a França. Esperava sentir la veu de la Maria a través del telèfon, contestant amb aquella veu dolça i fina, “Bon dia, qui demana?”. Però aquest cop, no va estar així, no vaig poder sentir aquella veu que tant m’alegrava a mi. En aquell moment vaig tenir una sensació molt estranya però després ho vaig entendre tot. El temps passa, i els anys ens donen sorpreses. El seu marit m’ho va explicar amb una veu mig rovellada. Tot plegat era molt difícil. Ella era una dona que es feia estimar i pel seu marit no era fàcil d’explicar. Havien passat situacions extremes i les havien superat tots plegats. Però aquest cop era diferent. Ella no es trobava bé, no podia caminar i el seu marit també era gran. Ell no la podia ajudar com hagués volgut.

Bé, us explico, la Maria era la cosina de la meva mare. Ella, quan va esclatar la guerra se’n van anar cap a França, una decisió que els pares de la meva mare també la van portar a terme més tard. Al poble la situació era molt difícil.

De sobte, em va venir a la ment tot el que parlàvem quan ella estava bé. Li encantava explicar anècdotes d’abans però, sobretot, el què van passar a l’anar a França. M’explicà que ho varen passar molt malament abans no van arribar-hi. Tot el camí varen fer-lo a peu i, com a molt, quan passaven els camions de soldats republicans, els deixaven pujar. Van tenir que fer nits en masies que les anaven trobant de camí. No em parava de repetir que la gent era molt solidaria, ja que ajudava en tot. També, més d’una nit, van haver de quedar-se sota els estels al bosc. Ella passava molta por, però la seva mare l’abraçava tota la nit.

En arribar a la duana, el seu pare digué: “Ja som a França!” . La Maria tot i tenir sols 8 anys, es va posar a plorar. La seva mare, en agafar-la al braç, li va preguntar:

-Què et passa Maria?- al que la nena va respondre:

-Vull estar en les meves amigues, i aquí no les tindrè. Vull tornar cap al poble.

- Allà, ara, ho estan passant molt malament. Els soldats tiren moltes bombes, i tu no podries dormir. Ara aquí estarem bé. Quan s’acabi la guerra tornarem al nostre estimat poble, i tu tornar a jugar amb les teves amigues: la Carme, la Teresa i la Paulina – respongué la seva mare.

La nena, refugiant-se amb les paraules de la seva mare, va conformar-se.

El nostre poble va ser un dels que van patir la batalla de l’Ebre. Allí els nacionals és van encarà contra els republicans. Aquests últims, havien de passar a l’altre costat, cap al poble, per poder accedir a la Terra Alta. Tot això ho van poder fer a través de la construcció de passarel·les per on hi passaven els propis soldats i també material. Tot i que els avions nacionals bombardejaven aquestes passarel·les per impedir l’accés, ells no defallien i les tornaven a construir. Va ser una de les batalles més sagnants, amb pèrdues de moltíssimes vides. Hi havia els “brigadistes”, aliats als republicans per les seves ideologies, van venir a lluitar en “solidaritat”.

Ja a França, van quedar-se en un poblet anomenat “Pomerols”. Una família francesa els va acollir a casa seva i, després, al dia següent van oferir-los una casa i treball per al seu pare i la seva mare. El seu germà i la Maria, van haver d’anar a l’escola. Al principi els hi va costar adaptar-se però, en poc temps, ja

s'hi van sentir bé. Varen aprendre el francès i van fer molts bon amics i amigues, però això sí, sempre recordant les seves estimades amigues del seu poble.

Al cap d'un mes, varen arribar la família de la meva mare. La María es va posar molt contenta; ja tenia la companyia de les seves cosines, però el cosí va haver de quedar-se a Espanya i anar a la guerra. La meva iaia, molt a pesar d'haver deixat el seu fill, varen prendre aquesta decisió per les filles, ja que eren molt joves i els horroritzava comentaris que es sentien sobre la "tropa mora" que portava Franco.

Va passar el temps i les dues famílies estaven al mateix poble. S'anaven reunint sovint ja que les mares eren germanes i estaven molt unides. D'aquesta manera tots estaven molt feliços, treballant i anant al col·legi les més petites, tot i que també ajudaven als seus pares.

Va arribar el fi de la guerra i, a la meva iaia, van comunicar-li que el seu fill estava tancat a la presó de Tarragona, a Pilats, acusat d'un esdeveniment que ell no havia fet.

La meva iaia va decidir retornar cap al seu poble i allí van remoure cel i terra per treure al seu fill de la presó. I ho varen aconseguir. Ells ja van quedar-se al poble, decidint començar de nou, amb molts esforços. A poc a poc se'n van poder sortir. Mentrestant, la María i la seva família varen decidir quedar-se a França, doncs tenien la vida resolta i, tornar cap al poble, era una nova aventura que no van voler enfrontar. Ben mirat, estaven bé allí, tot i que la María es va tornar a quedar "sola" i trista. Ella hagués marxat. Sempre somiava amb les seves cosinetes i amigues jugant tranquil·lament pels carrers del seu

poble. Recordava quan a l'estiu anaven al riu Ebre, aquell riu tant gran, on es mullaven els peus i es refrescaven, ja que a l'estiu feia molta calor. També recordava quan jugaven al castell del poble, a la "roca fonda", una roca immensa dins la qual es podia jugar. Des d'allí tenien el poble als seus peus i la vista que es dominava era espectacular; tot el poble, el riu, els dos pobles veïns i "el calvari". Eren tants records i tanta nostàlgia! Records que cada dia i nit somiava desperta... recordava els carrers del seu poble, aquells carrers estrets, de pedra i amb les cases petites.

El temps va anar passant i la Maria es va adaptar al seu nou poble i a les seves amigues franceses. Realment estaven tots bé; els pares treballant i els fills estudiant. Però, per aquelles coses de la vida, va esclatar la "Segona Guerra Mundial". Ara que s'havien adaptat a la nova cultura, costums, amics, poble... van haver de passar-ne una altra, i encara de més forta. Així doncs, varen estar en tres camps de concentració, l'últim va ser el camp d'Argels. El dia a dia allí, evidentment i com us podeu imaginar, era molt dur. Dormien tots junts sobre l'arena, el menjar no era bo... era dolentíssim! I les veus que se sentien d'altres camps, eren... ESGARRIFOSSES! La por era immensa però, varen quedar lliures i van poder tornar a la seva caseta de França.

La Maria es va fer gran, es va casar també en un refugi de València i varen tenir dos fills. No havia acabat la seva petita història quan la Maria ens va deixar. No vaig poder portar-li perquè la podés llegir, i tampoc vaig poder fer-li l'última abraçada, però les seves paraules sempre estaran en el meu pensament. Però, el que sempre, sempre, sempre recordaré, serà la seva tendresa que transmetia pau i amor. Aquests records els portaré sempre en el meu cor!!